

Застосування такого підходу дозволяє своєчасно виявляти причини зростання витрат та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Таким чином, використання процесного підходу сприяє підвищенню ефективності управління підприємством. Завдяки аналізу бізнес-процесів підприємство отримує можливість оптимізувати використання ресурсів, зменшити рівень операційних витрат та підвищити результативність господарської діяльності. Процесний підхід є важливим інструментом підвищення ефективності управління підприємством та мінімізації операційних витрат. Його використання дозволяє розглядати діяльність підприємства як систему взаємопов'язаних бізнес-процесів, що сприяє більш ефективному використанню ресурсів та покращенню організації господарської діяльності.

Список використаних джерел:

1. Тарасюк О. В. Управління організаційними змінами: процесний та інтегративний підходи. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2024. № 3(59). С. 44-49.
2. Мірзоева Т. В., Томашевська О. А. Управління витратами підприємства в системі мінімізації ризиків господарської діяльності. *Економіка та суспільство*. 2024. № 65. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-69>.
3. Жидкова В. О. Управління операційними витратами добувного підприємства: обліково-аналітичний аспект. *Економіка та суспільство*. 2021. № 32. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-68>.
4. Васільєва Л. М., Зуєва І. В. Облік витрат і його організація в сучасних умовах розвитку підприємства. *Економіка та суспільство*. 2025. № 79. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-79-169>.

Д-р екон. наук Семенча І. Є., Нікітченко В. Р.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

РАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КРИЗОВОГО СЕРЕДОВИЩА

Сучасні підприємства функціонують у нестабільному економічному середовищі, що характеризується війнами, інфляційними процесами, порушенням логістики, дефіцитом фінансових і трудових ресурсів. За таких умов ефективність господарювання визначається не стільки обсягом ресурсів, скільки здатністю

підприємства раціонально їх використовувати. Саме оптимізація структури витрат, підвищення продуктивності та гнучке управління ресурсами стають ключовими чинниками виживання й розвитку бізнесу в кризових умовах.

Проблеми ефективного використання ресурсів підприємства та адаптації до кризових умов активно досліджуються сучасними науковцями. Зокрема, питання раціонального поєднання трудових, матеріальних і фінансових ресурсів розглядали М. Прокопенко та Ю. Костенко, які довели зв'язок між оптимізацією ресурсної структури й конкурентоспроможністю підприємства [1]. Питання адаптації підприємств до цифрового середовища та ролі людського капіталу досліджували Н. Кузьминчук, Т. Куценко та Г. Писаревська [2]. Формування економічної стійкості підприємств у кризових умовах, зокрема під час воєнного стану, висвітлено у працях українських дослідників аграрного сектору [3]. Проблеми раціоналізації організаційної структури підприємств у цифровій економіці розглядаються також у новітніх дослідженнях економістів [4]. Питання ефективності використання фінансових ресурсів і оптимізації структури управління досліджує Р. Хірівський [5].

Метою дослідження є узагальнення теоретичних підходів та визначення практичних напрямів раціоналізації використання ресурсів підприємства в умовах кризового середовища з метою підвищення ефективності діяльності, конкурентоспроможності та економічної стійкості підприємств.

Раціоналізація використання ресурсів підприємства передбачає оптимальне співвідношення трудових, фінансових, матеріальних та інформаційних ресурсів. У кризовому середовищі першочергового значення набуває зниження непродуктивних витрат, підвищення ресурсної віддачі та впровадження сучасних управлінських технологій.

Одним із ключових напрямів є оптимізація структури витрат підприємства через скорочення зайвих виробничих операцій, автоматизацію процесів і впровадження цифрових технологій. Це дозволяє зменшити витрати на персонал, підвищити швидкість обробки інформації та покращити контроль за ресурсами.

Другим важливим напрямом є підвищення ефективності використання трудових ресурсів шляхом розвитку компетенцій персоналу, впровадження систем мотивації та гнучких форм зайнятості. Раціональне використання

людського капіталу сприяє зростанню продуктивності праці та інноваційності підприємства.

Третій напрям полягає в удосконаленні фінансового управління підприємством. У кризових умовах підприємства повинні приділяти увагу управлінню ліквідністю, оптимізації структури капіталу, диверсифікації джерел фінансування та прогнозуванню ризиків. Це дозволяє забезпечити фінансову стійкість і зменшити вплив зовнішніх шоків. Важливу роль також відіграє раціоналізація матеріальних ресурсів, що включає контроль запасів, оптимізацію логістики, впровадження енергоощадних технологій та використання альтернативних ресурсів. Зменшення втрат і підвищення ефективності використання сировини сприяє зниженню собівартості продукції.

Таким чином, раціоналізація використання ресурсів підприємства в кризових умовах є комплексним процесом, що охоплює всі сфери діяльності підприємства і вимагає системного управління, стратегічного планування та використання сучасних інструментів менеджменту.

У процесі дослідження було узагальнено сучасні підходи до раціонального використання ресурсів підприємства, проаналізовано напрями підвищення ефективності управління трудовими, фінансовими та матеріальними ресурсами, а також визначено роль цифровізації й антикризового менеджменту у забезпеченні стійкості підприємств. Запропоновані підходи дозволяють підвищити конкурентоспроможність підприємства, забезпечити економічну стабільність і створити передумови для його довгострокового розвитку навіть у нестабільному зовнішньому середовищі.

Список використаних джерел:

1. Прокопенко М. В., Костенко Ю. О. Раціоналізація використання трієдності основних ресурсів підприємства. *Проблеми і перспективи підприємництва*. 2023. № 2.
2. Кузьминчук Н., Куценко Т., Писаревська Г. Організаційно-економічний механізм адаптації маркетингової стратегії підприємства в умовах нестабільного середовища. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2025. URL: <https://apir.org.ua/lais/article/view/473>.
3. Методичні засади створення економічної резильєнтності підприємств під час воєнного стану. *Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка*. 2025. URL: https://journals.pdu.khmelnitskiy.ua/index.php/podilian_bulletin/article/view/477.
4. Виклики та перспективи раціоналізації організаційної структури підприємств у цифровій економіці. *Економічний вісник НТУ «ХПІ»*. 2024. URL: <https://eee.khpi.edu.ua/article/view/309667/301099>.

5. Хірівський Р. П. Раціоналізація структури та ефективність використання фінансових ресурсів підприємства. *Підприємництво і торгівля*. 2025. URL: <https://journals-lute.lviv.ua/index.php/pidpr-torgi/article/view/2093>.

Д-р екон. наук Семенча І. Є., Чуприна О. О.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**ПІДХОДИ ДО УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ
ВИТРАТАМИ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА**

В умовах нестабільної економічної ситуації, посилення конкуренції та постійного зростання цін на ресурси особливого значення набуває ефективне управління витратами. Саме система управління витратами визначає здатність підприємства забезпечити конкурентоспроможність, прибутковість та стабільний розвиток у довгостроковій перспективі.

Управління витратами, як відомо, це процес планування, обліку, контролю, аналізу та регулювання витрат підприємства з метою оптимального використання ресурсів і досягнення максимального економічного ефекту. Його головна роль полягає у формуванні собівартості продукції, визначенні фінансових результатів і підвищенні ефективності діяльності.

Система управління витратами включає п'ять ключових елементів: планування, облік, контроль, аналіз і регулювання. Планування дозволяє прогнозувати витрати й визначати цільові орієнтири, облік забезпечує фіксацію фактичних даних, контроль – своєчасне виявлення відхилень, аналіз – оцінку причин їх виникнення, а регулювання – розробку коригувальних дій. Основними принципами побудови системи управління витратами є системність, комплексність, гнучкість, відповідальність, прозорість та орієнтація на результат. На більшості вітчизняних промислових підприємств система управління витратами залишається недостатньо ефективною. Основними проблемами є застарілі підходи до обліку, низький рівень автоматизації процесів, відсутність єдиного інформаційного простору, а також недостатній рівень аналітичної роботи.

Позитивний досвід демонструють підприємства, які впровадили систему контролінгу, ERP-рішення та методи процесно-орієнтованого управління